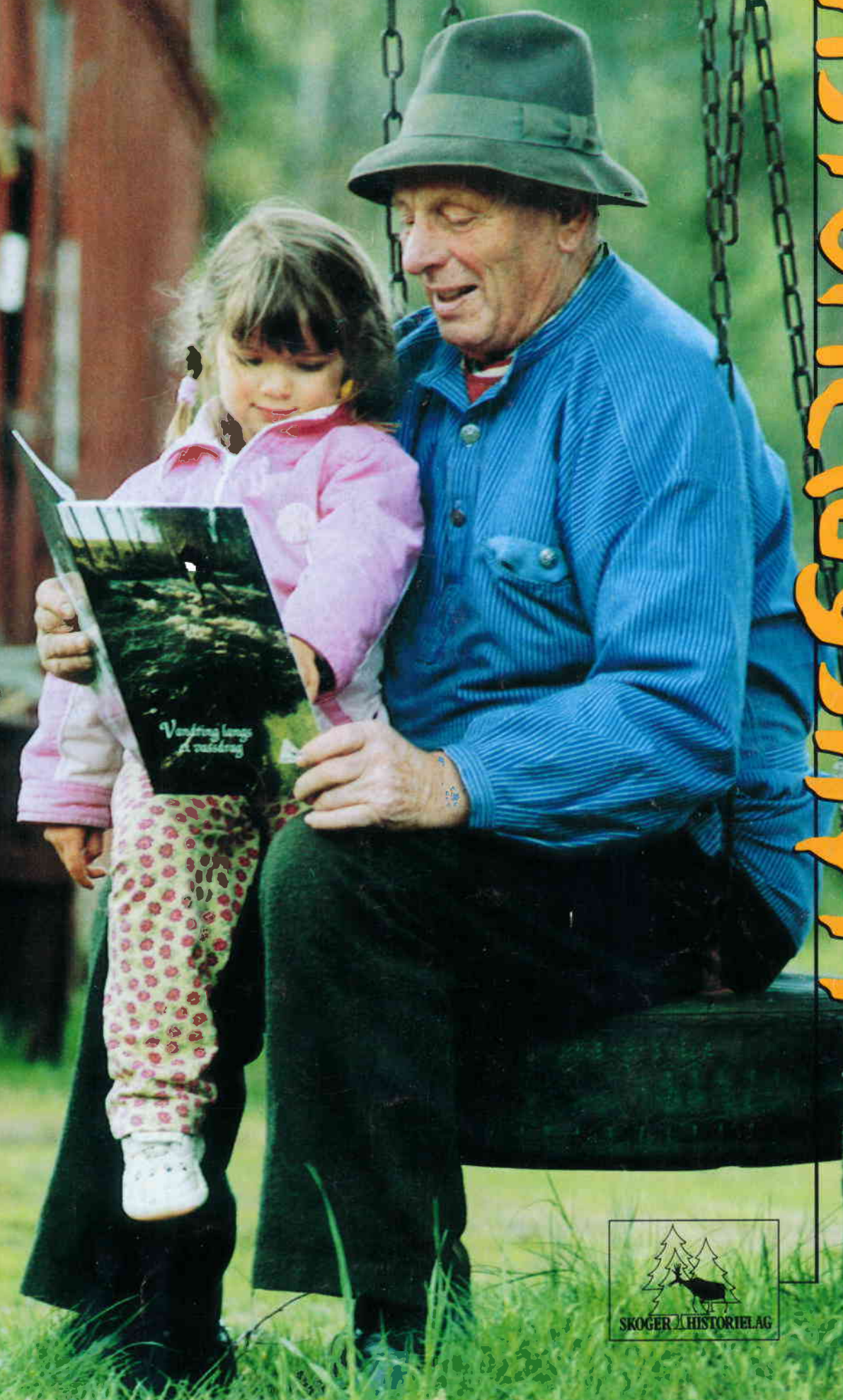

Nr. 1/2001 - 20. ÅRGANG

Historielagsnytt

SKOGER HISTORIELAG

Det farande folket på Rønnehue

Aktørene i årets spill. Helt foran fortellere/Maria Lovinia (Karin Johansen) og felespilleren Astrid Thorkildsen (t.h.) Foto Reidar Halden.

«Det farande folket i frihet og tvang» var tittelen på årets skuespill fra Det Dramatiske Selskap i Skoger Historielag. Også denne gangen var manuskriptet forfattet av Goro Halden. Spillet handlet om taterfolkets liv og skjebne, og var et streiftog gjennom denne folkegruppens 500 årige historie.

- La oss med dette spillet bevare minnet om det fargerike folket, kunne vi lese i programmet som var laget.

Spillet ble vist fram på Rønnehue - og det var fantastisk å registrere at mer enn 600 mennesker hadde dratt så lang til skogs for å bivåne hva de mer enn 30 aktørene hadde fått til.

Spillet fikk god mottagelse. Det er imidlertid grunn til å beklage at høytaleropplegget ikke fungerte. I motsetning til den gratis innsatsen «skuespillerne» sto bak var dette en betalt innleid tjeneste. Det holdt bare ikke. Men folk koste seg med været - og prestasjonene. En fin dag på skauen!

Plassane - en perle på Vestskogen

«Plassane» er et av de mest idylliske stedene inne på Vestskogen. Tidligere var det grasvoll og helt åpent ned til tjernet, nå er det vokst til med bjerkeskog, så sommertid ser en heller lite til tjernet, men vakkert er det.

I midten av februar, d.å. kom den triste meldingen om at den største hytta («Hygga») hadde brent helt ned til grunnen. Frostsprenging i ei av pipene var sansynligvis årsaken, etter en særdeles fuktig høst og forvinter, med påfølgende kulde etter jul. Da hytte ble tatt i bruk med fyring i peis og ovner, gikk det galt. Peisen og pipa er nogenlunde intakt, men ellers er det bare forvridde bølgeblikkplater igjen.

En god nyhet er at hytta skal bygges opp igjen, men i hvilken form, er i skrivende stund ikke bestemt.

Litt historikk om «Plassane». Navnet skal komme av at det tidligere lå flere plasser rundt tjernet. På gamle kart kan en finne Haugen, Sollien, senere kalt Jonsonbråtan. Det skal ha bodd folk på «Plassane» tidlig på 1800 tallet, men de siste fastboende var Kristiane og August Karlsen, som hadde 5 barn.

På slutten av 20-åra, solgte familien Karlsen stedet til Stibolt. Etter en stund gikk denne

Plassane slik det så ut i 1939 - fotografert av Arne Thorkildsen.

konkurs, og Centralbanken overtok stedet sammen med mesteparten av det som nå er Selvik Bruk, og eies av familien Andresen.

Det førte flere stier og veier til «Plassane». Med veier, menes der hvor det ble kjørt tømmer med hest om vinteren, og diverse slep om sommeren. Mest brukt var Skulkerudbakkene og Bjønnelia. Etter fraflyttingen ble stedet brukt

som husvære for skogsarbeidere, men også lånt ut til bygdefolk som ville overnatte på skauen.

Etter at skogsbilveien ble anlagt, ble det her, som andre steder, slutt på at skogsarbeiderne lå på skauen i uka. De begynte å reise frem og tilbake på jobb, og stedet ble bare brukt til fritidsaktiviteter.

Øyvind Pedersen

Velkommen som medlem i Skoger historielag

Kjenner du en spir-
ende trang til å bli
mer kjent med din,
vår, historie?

Kan et slikt med-
lemskap gi deg større
muligheter til lettere
få tilgang på det som
har vært? gårsdagen?,
og mulighet til å
påvirke hva som blir
riktig, for oss, å ta
med videre?

Skoger historielag,
det formelig knirker
av gammel gulvplank
og spindelvev.

Men det er altså
ikke mer enn 26 år siden noen grepa
karer fant ut at det var vel verdt å
begynne ta vare på historien, løfte den
opp og frem i lyset i hverdagen, slik at
vi alle lettere skulle kunne ta vare på ,og
bringe den med oss videre.

Uten vår historie blir vi alle noe
fattigere og rotløse. Det er den norske
kulturarven vi snakker om, og vi behøver
ikke alltid reise til de mektige nasjonale
skattene vi har. Våre kulturskatter finnes
rundt oss. Noen trækker vi på hver dag,
uten å være klar over det, og andre ligger
kanskje gjemt i historier som noen i
nærmiljøet bringer med seg.

Det var noe av dette de hadde i
tankene, de idealistiske karene som
møttes, 29 april 1975 på Skogvang i

Skoger; Markus
Johnsrud, Hans Steen,
Odd Steen, Kristoffer
Halden og Ole Karl
Prøys. Der og da ble
Skoger historielag
dannet, som skulle
dekke tidligere Sko-
ger kommune, Kon-
nerud og Strøms-
godset sogn.

25 medlemmer
tegnet medlemskap.
I dag har laget 324
medlemmer, men vi
vil ha med flere!

Hva var så lagets
formål?

Jo, de var klare; verne om kultur-
minner, samle muntlige tradisjoner om
liv og arbeid i eldre tid, spre kunnskap
om fortiden.

I dette nummeret av Historielagsnytt
vil du finne artikler som omhandler vår
lokalhistorie - og informasjon om
historielagets aktiviteter.

Vårt tilbud til deg er jubileumsboka
vår som kom ut til jul år 2000 - og
medlemskap ut år 2001 for en meget
gunstig pris. Kan dette være noe for deg?

*Toril Naper Hauge,
leder Skoger historielag*

Se side 8

Historielagsnytt

UTGIVER

Skoger Historielag

Bladet kommer ut to ganger i
året – vår og høst, og sendes alle
medlemmer av Skoger
Historielag.

Historielagsnytt tar i mot stoff
og bilder fra Skoger og
Konnerud.

Dette nummeret sendes samtlige
hustander på Konnerud og deler
av Skoger.

STYRET

Formann: Toril Naper Hauge
Nestformann: Reidar Halden
Kasserer: Hans-Jørgen Hansen Steen
Sekretær: Anne Kari Ektvedt
Styremedlem: Gunnar Engen
Styremedlem: Inger Johnsrud
Varamedlem: Karin Johansen
Varamedlem: Øyvind Pedersen

REDAKSJONSKOMITÉEN

Normann Solberg, Øyvind Pedersen,
Anne Hauggjord, Goro Halden og
Helge Furuvold.

ARRANGEMENTSKOMITÉEN

Anni Isaksen, Per Isaksen, Bjørg Halden,
Ellen Engen og Øyvind Pedersen.

Redaktør for dette nummeret har vært
Ole Kr. Mortensen.

OPPLAG: 3500 eskpl.

LAY OUT/TRYKK:

Stiftelsen Medieforum.

FORSIDEBILDET

forteller om en typisk generasjonsopp-
levelse. Bestefar forteller sin historie.

Det er Kristoffer Halden og
barnebarnet Mari Halden som er
fotografert av Reidar Halden.

Den første 17. mai - og litt til

Før jul i 2000 besøkte redaksjonskomiteen for Historielagsnytt, Klara Wisting, 96 år, for å høre henne fortelle om gamle-dagers Konnerud. Sammen ved kaffebordet og gode vafler var også Klaras yngste søster, Nora Unnelsrød.

NORMANN SOLBERG

I denne artikkelen gjenforteller Normann Solberg hva han sammen med Helge Furu vold ble fortalt av de to søstrene Wisting.

Klara Wisting døde imidlertid - 97 år gammel på Konnerud bo- og servicesenter i april i år, og vi minnes henne i takknemlighet for det historiske bidraget, og lyser fred over hennes minne.

Klara Wisting var født i 1904, og sammen med søsteren Gustava bodde hun i mange år i den lille hvitmalt eneboligen høyt oppe i bakken over Gråbeinsletta. Her var det en vidunderlig utsikt mot Konnerudkollen, Åssiden, og Nedre Eiker lenger bak. Fra 1996 var hun alene, etter at Gustava døde.

Disse to søstrene startet kioskvirksomhet ved Drammen sykehus, nå Buskerud sentralsykehus. I godt over 20 år var de en meget nyttig del av institusjonen, for pasientene, personalet, og ikke minst alle besøkende.

Wistingfamilien er gammel på Konnerud, 5-6 generasjoner. Opprinnelig kom to brødre fra Sverige. En slo seg ned i vårt distrikt, mens den andre bosatte seg i Larvik. Larvikgrenens mest kjente mann, var for øvrig polarforskeren Oscar Wisting (1871-1936). Han var blant Roald Amundsens viktigste medarbeidere, bl.a. kaptein på polarskutene Maud og Fram. Klaras oldefar, den andre svensken, var gullsmed i Drammen. En tid eide han Nordre Imjelt.

Farfaren kjøpte et bruk på Gråbeinsletta, og flyttet hit fra Gården (Eikholt), da faren var 12 år.

Det var Klaras yngste søster Nora Unnelsrød som tok imot oss da vi kom, og ganske snart kom det både kaffe, vafler, rømme og syltetøy på bordet mens praten gikk.

Inn fra entreen hentet Nora plutselig to gamle norske flagg. De tilhørte søstrene Klara og Gustava, og hadde fulgt dem fra 1913 da de var med i Konneruds første 17. mai-tog. Siden har flaggene vært framme og i bruk hver 17. mai, og hatt sin faste plass til ære for frihet og fedreland. Klara fortalte om dette første 17. mai-tog. Det gikk fra Konnerud skole, opp Askelunden, gjennom Gruvegata til Zakkerhuset

Dette bildet er tatt i 1992 - og viser Klara (t.v.) og Gustava Wisting med flaggene de brukte under den første 17. mai-feiringen på Konnerud i 1914. Bildet er tatt av den yngste og gjenlevende søstrene Wisting, Nora Unnelsrud.

under Konnerudkollen, og ned igjen til skolen. Foran i toget haltet Feleberjen spillende sin fiolin. Slik var de med på å skape Konnerudhistorie i et lite 17. mai-tog, knapt 100 skoleelever, og noen til. I våre dager er toget minst kilometeren langt. Fiolinen ble senere skiftet ut med tromme. Den ble skiftesvis traktert av broren Jon Wisting og Lars Gomperud. Først i begynnelsen av 1950-åra, fikk Konnerud sitt eget musikkorps, og få år deretter også skolekorps.

Feleberjen er allerede nevnt. Navnet var egentlig Berg, men ingen sa annet enn Feleberjen. Han var skomaker, og bodde i ei lita stue på eiendommen til Olaves Skjelsbæk, litt ovenfor der Statoilstasjonen ligger i dag. Stua gikk under navnet Skråna. En kan vel tenke seg hva det kom av. Den er for lengst borte. Utbyggingen i området har nok tatt de siste restene, men kunne vi hentet inn noe av det som

der ble fortalt og skrønet, så hadde nok latterkrampen tatt flere. Skomaker og felespiller Berg, har for lengst gått i glemmeboka hos de aller fleste. De som husket ham, mente han var en habil felespiller. Det var for øvrig også sønnen.

De spilte ofte sammen til fest og dans, bl.a. på Salen, et lokale som lå i uthuset hos den tidligere nevnte Olaves (far til bl.a. Fritjof og Astrid Skjelsbæk).

På sommertiden var det nå og da utedans på et eller annet sted i bygda. Det kunne være dammuren til Stordammen, eller nede i Svingen ved Sagbakkbrua. Nede i Svingen stakk gjerne noen gutter ned i lauvskogen og hentet noen greiner som de sopte rein brua for stein og grus med, før Feleberjen spilte. Da musikken var ved å stoppe, ropte Tor; «Mere sukkertøy, Feleberjen!» Og dansen gikk. (... du skal få sukkertøy, og du skal få lade...)

En utflukt som lot seg høre

Utflukter, sommer som vinter, foregikk som regel fra byene og ut på landet. Skoger og Konnerud var Drammensernes utfluktsområder. Men det er fortalt også om utflukt fra Konnerud, om enn det var noe uvanlig i eldre tider. Her skal fortelles om en utflukt til Holmsåsen i Sande, en sommerdag omkring 1915-20.

Historien er en muntlig overlevering fra personer som for lengst er borte, om navngitte personer mens fortellerne var barn.

På Granstad - i dag senter for eldre-bodde rørleggermester Holmsen. Han var av de første på Konnerud som hadde bil. Det var en slags kombinert doning med førerhus for to, og en liten lasteplan. På Langeland, her kalt Simenlangeland, bodde et barnløst ektepar, Simen og Hansine. De var omgangsvenner med rørleggermesteren.

Det var en deilig sommerdag, en søndag, at disse tre vennene hadde avtalt en badeutflukt til Holmsåsen i Sande. Kirkeklokkene hadde allerede kalt til gudstjeneste, men Holmsen, Hansine og Simen hadde for lengst andre planer

enn et besøk i kjærka. Oppe fra Kollerudåsen hørtes utover bygda at Holmsen startet bilen. Det smalt i lyd potta da motoren brummet som en snorkende bonde under panseret. Ungene rundt om stimlet mot veien for å se vidunderet da det dro forbi. Småfanten på Pettersvold og Thorsberg løp mot Simenlangeland. De tenkte nok, av erfaring, at nå var Holmsen på vei dit. Ganske riktig! Snart smalt det i bedehussvingen, og etter hvert svingte bilen opp tunet, og stoppet.

Simen og Hansine hadde allerede gjort seg klare. Opp på planet ble lempet ei kasse med alle fornødne effekter for utflukten. Så ble Hansine hjulpet opp. Hun var ikledd søndagsstas med badedrakt under en fotsid, vid og sort stakk. På hodet tronet en bredbremmet hatt med sjal over. Det var behørig knyttet under haka for at den ikke skulle blåse av. Hansine satte seg godt til rette. Noen har sagt at det var på kassa, men fra sikkert hold har jeg hørt at det skulle være en kørjestol med armelener. Avgangssermonien tok til.

Simen hadde allerede satt seg godt til rette i førerhuset, gubben sjøl hadde jo førsteretten i den tida, må vite. Simen gikk foran og tok tak i sveiva. Et raskt nykk, og så kom smellet fra potta. Motoren var i gang. Opp av innerlomma fisket Holmsen fram ei skinnkledd lommelerke,

Skrudde korken av og tok en drabelig støyt før han rakte flasken videre til Simen. Så spente han litt med beina før han kløv opp bak rattet, hilste di skuelystne med et muntert vink før

ekvipasjen satte seg i bevegelse. Lyden druknet etter hvert utover Jordbrækskogen, og forsvant over stupet ned Snekkerstubbakkene - mot Svingen i Skoger.

Utpå ettermiddagen ventet man herskapet tilbake etter sol og vannbadet ved Sandebukta, og så kom de endelig putrende opp bakkene mot grinda hvor ungene løp om kapp for å åpne. Simen slengte noen slanter ut til dem idet de dro forbi. Lyden av bilen kalte på nytt både unge og gamle til en mottagelse på tunet i Simenlangeland. Bilen hostet litt idet den stoppet.

Karene kløv begge ut av cockpiten og tok imot kassa som Simen straks bar inn på verandaen. De holdt på å glemme Hansine på planet, men som gentleman Holmsen var, gikk han bort til henne, tok henne i handa for å hjelpe henne ned. Hansine var ei ganske ferm dame, og stakken var vid, og Holmsen var ikke av de største. Det gikk ikke likere enn at hun snublet over karmen og falt pladask over rørleggermesteren. Han forsvant helt under stakken.

I det samme ropte Simen fra verandaen; «Hvor mye er klokka?» Da stakk hodet fram under stakken idet han svarte; «Klokka er tolv, Simen. Visern' står rett opp!» I ettertid er det ymtet om at kanskje hadde ikke Hansine noen truse på, og kanskje hadde det vært noe annet enn klokkeviseren Holmsen mente!?

Normann Solberg

Skolen hadde i den tidligere tiden bare to lærere, d.v.s. den ene var en lærerinne. Hun tok seg av småskolen. Barna gikk annen hver dag, så skolen var firedelt. I storskolen het læreren Pedersen. Han var ingen nådig mann. Til avstraffelse slo han elevene over fingertuppene med en stor linjal. Hendene måtte legges på puttløkket, og slagene var så kraftige at flisene føyk. Det kunne gå til bare flisa var igjen på Gabriel, som linjalen ble kalt. For eleven kunne det bli både blå og såre fingertupper.

Presten Tomter var kjent for å være noe distre. Han var fra Gudbrandsdalen, nærmere bestemt Sjøk. Herfra var også Lars Grinnastua. Når de treftes ble det gjerne litt prat om Sjøk og tida der, gamle minner som de delte. Lars var ute og åpnet grinda for presten, og så ble de stående både vel og lenge å prate.

Tilslutt måtte Lars avbryte; «men ska' ikke du i kjærka?» da kan en jo skjønne at Tomter fikk fart på seg. En gang det skulle være vielse, hadde presten tatt kapp over arbeidshabitten, men støvla klarte ikke å skjule at han var kommet rett fra åkeren.

Historie fra gruvetida

Denne historia er fortalt meg av Ragnar Halden, har den fra kjøpmann Bjørn Skallstad, og han igjen har overført den fra Nils Reinhardt Olsen, organist og orgelbygger.

Som et lite sidesprang kan fortelles at Skallstad tro belgen mens Reinhardt spilte i Konnerud kirke.

Under den travleste perioden av gruvetida kom det mange mennesker til Konnerud. Det var ikke hus til alle, men det var nok av steder rundt om hvor man kunne sette opp et hus. Alle som har ferdes rundt på Konnerudkollen har sikkert sett grunnmurer etter hus som var forlatt og forfalt.

En av gruvearbeiderne hadde funnet seg en tomt på Konnerudkollen, men nå var det slik at vedkommende var redd for at han skulle falle i et gruvehull, eller utfor skrån-

ingen. Hans frykt var kommet noen humorer, som arbeidet ved gruvene, for øre.

De møtte opp hos husbyggeren, og advarte mot å bygge på tomten. De fortalte at de dagen før, under arbeide i gruva, hadde hørt at han kranget med kona. Mannen visste ikke riktig hva han skulle tro.

Da mannen våknet neste morgen, og kom ut på plassen, foran huset, fikk han øye på to minebor som stakk opp av bakken med borekrona opp! Hva skulle mannen tro?

Gunnar Prøis - Normann Solberg

Pelsdyroppdrett på Konnerud

For 50-70 år siden var det på Konnerud et betydelig pelsdyroppdrett. Noen av oppdretterne var ganske store. De kunne ha tilsatt både en og flere røktere i helårstillinger.

Men de fleste ble drevet som attåt- næring til et jord/ skogbruk, og dels også som binæring for folk med andre profesjoner.

Tiden rundt siste krig var nok topp for næringa, men sett på landsbasis, hadde en så sent som i 1970-åra ca. 2000 pelsgårder her i landet. På denne tiden hadde Norge ca. 10% av samlet verdensproduksjon av minkskinn, og ca. 30% av blårevproduksjonen. Dette var for året 1970, 2,2mill. minkskinn, og 168 000 blårev. På Konnerud, i dag, finnes ingen pelsdyrgårder igjen.

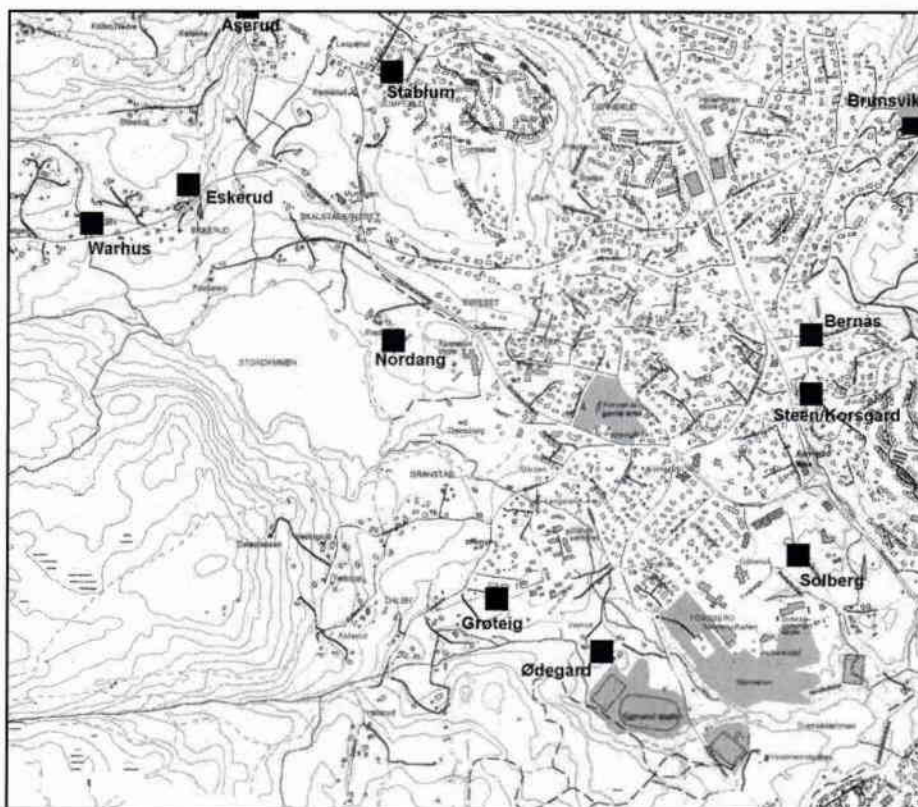
En kan nok gjøre seg visse betraktninger hvorfor, men jeg skal frstå videre kommentarer desangående.

Bergverksdriften på Konnerud er for lengst opphørt, pelsproduksjonen likeså, og jordbruket er og i ferd med å forsvinne. Kun innerst på Konnerud slår ennå noen brukere sine teiger, men vanlig jordbruk er i egentlig forstand borte. Det er 4 år siden den siste komåker ble tresket, kunne Arvid Stubberud fortelle. Vi som minnes tiden med rev og mink, husker godt at hvor en kom, så «lukket det rev».

Farbror, Olaf Kittilsen, hadde sammen med Magnus Torsberg en mindre pelsgård på Solberg, faktisk der Konnerud nye kirke står i dag. Slakteavfall og annet ble kvernet og mikset på bruket, noe jeg sjøl fikk være med på engang jeg var på besøk. «Se her gutten min,» sa onkel

«Nå tar du det som er i sekken der, henter et par bøtter salat i kjøkkenhagen til tante, og maler alt sammen i kverna», ... så gikk han. Jeg hentet salaten, og tømte innholdet i sekken på vognskjulgolvet. Det var to små griselik. De var så pene der de lå, og jeg kvidde meg virkelig for å dele dem opp på stabben med kjøttøksa.

En av de aller siste røkterne på Konnerud var Torbjørn Hansen. Vi satt en dag og pratet om dette, og prøvde å regne opp alle revegårdene. Han hadde vært ansatt hos Bernås i 17 år på helårsbasis. Før det hadde han vært

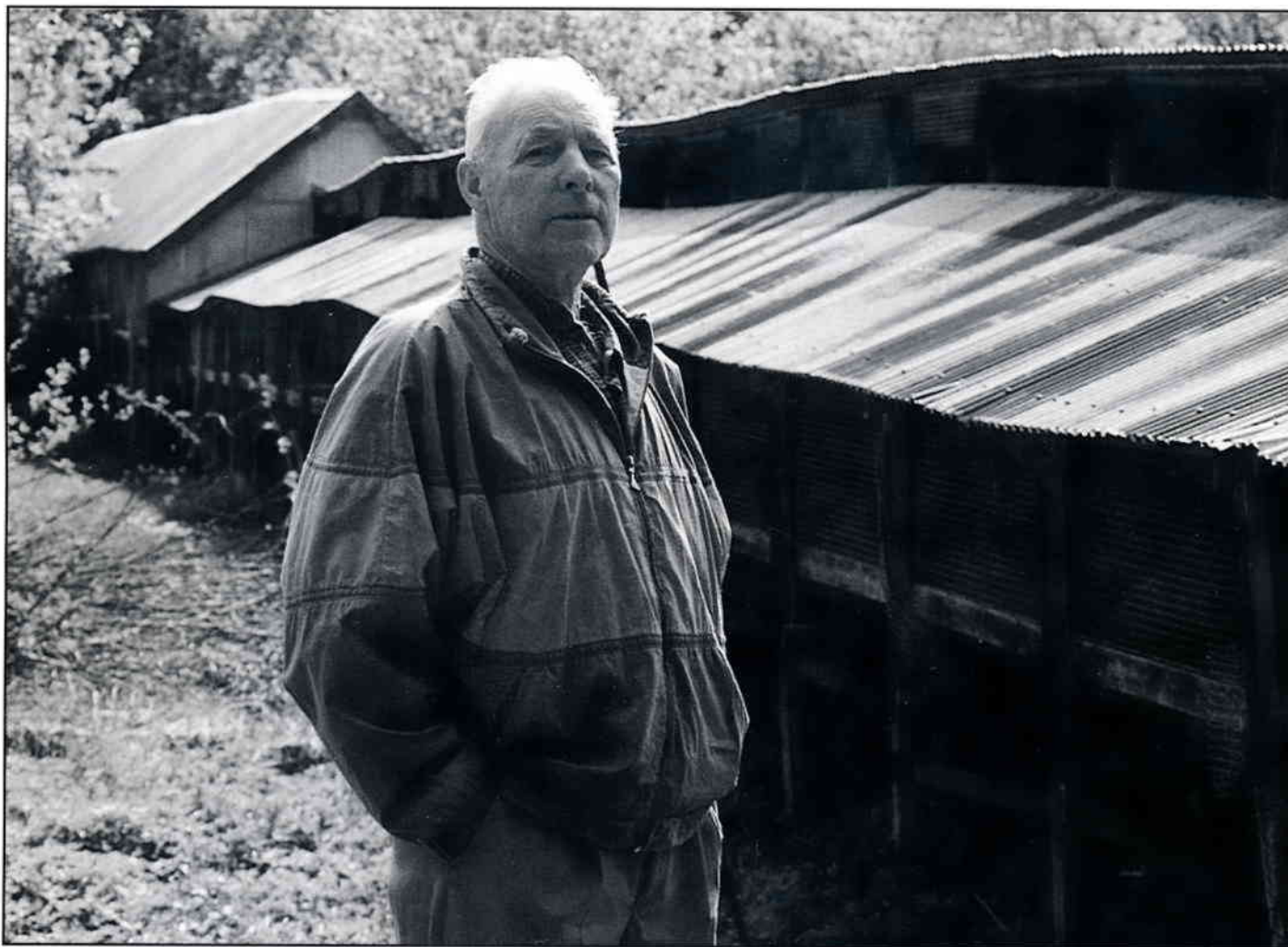
Dette kartet utarbeidet av Øyvind Jul-Nilsen gir en illustrasjon av hvor Revefamnene lå på Konnerud.

hos Brunsvik. Vi fant fort ut at det var flere enn 10 stykker. Men da vi hadde undersøkt dette nærmere, kom vi til 14. Det var 4 av noen størrelse, nemlig- Brunsvik i Sørskogen, Stablum i Grubegata, Nordang på Stordammen og Bernås.

Av de mindre gårdene er allerede nevnt Kittilsen/Thorsberg og Solberg. De øvrige var; Steen/Korsgård ved Skjelsbæktajet (Korpsveien), Th. Ødegård på Sevaldrud (ved idrettsplassen) A.Grøtteig dalen, Åserud ved skibakken, Kristiansen og Warhus, begge ved Asken/Grinderudbakken, Borghild Eskerud og

K. Svendsrud ved Hotellet, Oskar Stubberud og endelig Johanson på Treholt. Slett ikke rart at det lukket rev!

Virksomheten og intreressen var stor. Ja, det smitta til og med over på småfanten. Erling Kollerud kunne fortelle at et par av hans brødre hadde funnet et revehi innpå skogen, ja, det var sogar to hull. De bestemte seg for å fange Mikkell. Foran ene åpningen satte de ei tomkasse. Så tente de bål foran det andre for å røyke reven ut. Svarte og møkkete kom de hjem, ... uten resultat. En annen gang hadde de fanget en rev uten rompe, men den løkka blei kort!

76 år gamle Thorbjørn Hansen - tidligere reverøkter - har opplevd det meste av utviklingen innenfor pelsdyroppdrett på Konnerud.

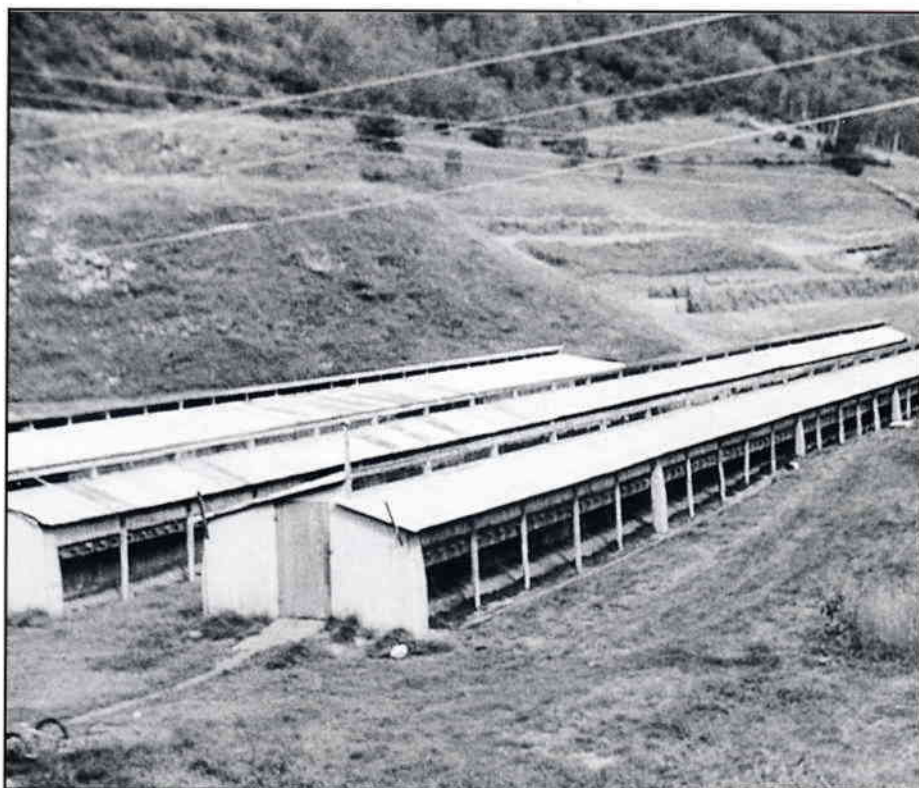

Thorbjørn Hansen fører dyr i Bernås Revefarm i 1955.

Warhus,n kom snart og hentet Mikkell. Det var en som hadde rømt fra ham. På Køyta i Andorsrud, ble fortalt at Martin hadde fanget to rever. De ble satt i bur, og det ble vel bygdas minste revegård. For øvrig var det ganske utbredt pelsdyravl i Skoger også, men det lar vi vente til neste gang.

På Konnerud gikk pelsdyrdrifta mot slutten. Kun Nordangs farm ved Stordammen var fremdeles i drift. Han satset for øvrig mot slutten på foredling av minkrasen, og solgte levende dyr.

Normann Solberg

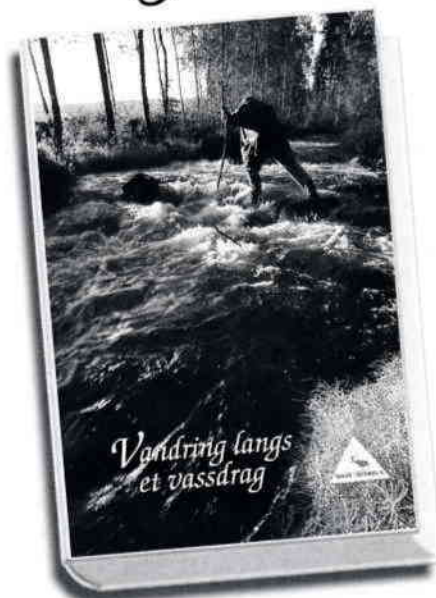
Slik så revefarmen på Bernås ut på 50-tallet.

Bli medlem i Historielaget!

Er du glad i bostedet ditt? Er du nysgjerrig på historie?
Kan du tenke deg å engasjere deg
litt i historisk arbeid på et allsidig plan? Har du ikke
skaffet deg vår praktbok «Vandring langs et vassdrag»?
Du er ikke medlem?

Da har Skoger Historielag et spesielt godt tilbud til DEG!

For 200 kroner får du familiemedlemskap i Skoger
Historielag ut år 2001 – og med på «medlemskaps-kjøpet»
får du tilsendt boka «Vandring langs et vassdrag». Ordinær
årskontingent er 150 kroner – mens boka ville ha kostet deg
175 kroner. Du kan ikke takke nei til et slikt tilbud – eller ?

Les om Historielaget og hva vi står for i denne utgaven av
Historielagsnytt. Historielagsnytt kommer for øvrig hjem til deg minst to ganger i året.

Send inn kupongen nedenfor eller ta kontakt på det oppgitte telefonnummeret. – og vi
registrerer deg som medlem. Velkommen til OSS.

Til Skoger Historielag, Postboks 9121, 3006 Drammen

Jeg melder meg inn som medlem av Skoger Historielag og mottar dessuten boka
«Vandring langs et vassdrag».

Jeg mottar en bankgiro fra Historielaget - og betaler kr. 200,-

Navn

Gate-adr.:

Postnr./sted:

Du kan også melde deg inn ved å ringe disse telefonnumrene:

Toril Naper Hauge: 32 88 40 86 – Hans Jørgen Hansen-Steen 32 88 45 06

«Balakka» - kvinnen i sort

For oss som vokste opp i 40-50 åra på øvre Konnerud (kanskje noen fra nedre også) er «Balakka» risset inn i våre minner for livet. Jeg snakker om Gudrun Barlag som bodde på gården Tolerud.

Huset lå øverst på Tolerud ved siden av gården Gomperud på en av Konnerud's flotteste tomter. Huset lå omkranset en opprinnelig flott have med en mengde store trær og mange mål av tomten var hver vår overfylt av liljekonvall. Hun kom fra en meget fornem familie. Opprinnelig var familien fra Ungarn, men bodde flere generasjoner i Danmark. Hennes far var en skattet kunstmaler og i en periode rektor på Kunst og Håndverksskolen i Oslo. Han bodde i en periode først i 1900-årene på Konnerud og eiendommen fungerte som feriested.

Jeg har hatt kontakt med familien som forteller at Gudrun var meget sykkelig som barn og kanskje derved fikk en meget fri oppdragelse og på en måte etter hvert fremsto som familiens sorte får. Hun hadde flere søsken som hadde fine jobber eller var «godt gift». (I familien finner vi leger, kunstnere, offiserer etc) «Ballakka» var oftest kledd i mørke klær og hadde en egen evne til å dukke opp som en ånd både bak trær og bygninger og ble på en måte det «skumle» i vårt nabolag.

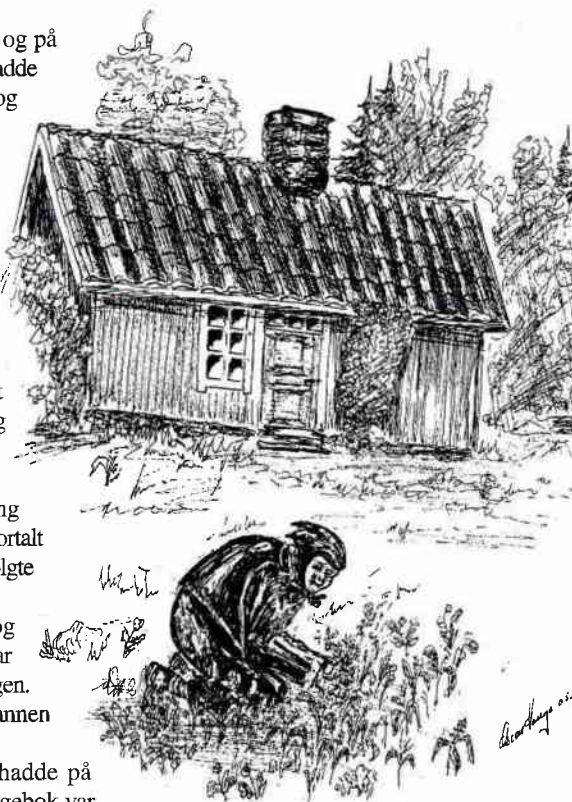
- Er du ikke snill kommer «Balakka» sa min mor. I en periode var jeg så redd at når jeg møtte

henne i Grubegt, gikk jeg av veien og på nedre kant av Skalstadjordet til hun hadde passert. Da vi ble litt større ble jeg og mine kamerater modigere og vi la inn ulike besøk på tomten hennes slik mine eldre brødre og kompisser hadde drevet med ganske lenge. Tomten var overfylt av liljekonvall og når vi var på plukketur kunne hun plutselig dukke opp bak et tre i tussmørket for å skremme oss vekk. Morelltrærne var selvsagt et yndet «slangsted» og rabarbaren bak uthuset også. Rabarbraen er som kjent sur og jeg husker at vi definerte surheten å komme fra «Ballakkas» ujevne kilder. Ingen av oss skjønte den gang hva hun levde av, men jeg er senere fortalt at hun vevde for husfliden i Oslo og solgte liljekonvall fra torvet i hovedstaden.

Huset ble etter hvert gammelt og dårlig vedlikeholdt og i en periode var det vel både katter og høns inne i boligen. Det var også en historie med lensmannen og dyrebeskyttelsen.

Jeg husker fra ekstrajobb jeg hadde på Skalstad Landhandleri. Hennes pengebok var en stor og tykk sak med en mengde strikker og det var en stor operasjon å vente på at hun skulle betale. Tolerud (tidl. Tollerud) består som kjent i dag av en stor mengde rekkehus og på toppen av den flotte tomten er det lite som minner om en gammel bolig i et ærverdig haveanlegg.

Per R. Thoresen

Vi kalte henne Ballakka – damen i sort fra Gomperudhøgda. Det var mye liljekonvall på eiendommen hennes. (Tegning: Oscar Hauge)

Barlags eiendom slik den så ut i 1959 – helt på tampen før boligbygginga gjorde sitt inntog og området ble bygd ut. (Utlånt av Ole Karl Prøis)

Dette er Skoger historielag

Fra bygdesamling til skuespill

På disse to sidene vil du finne informasjon om de viktigste områdene Skoger Historielag er engasjert - og litt om lagets historikk.

Det første arbeidet Skoger historielag startet, var å registrere gamle jordbruksredskaper som ikke lenger var i bruk, men som stod gjemt og glemt rundt om på gårdene. Neste mål var å få samlet dem på et egnet sted, og i dag vet vi at på Mellom-Borge i Skoger, finnes et unikt museum som rommer 497 gjenstander.

I løpet av sin korte historie har historielaget etablert flere grupper.

«Det dramatiske selskab»

Teatergruppen startet opp i 1979 med årlige skuespill. Goro Halden har vært forfatter for de fleste skuespill, slik som;

1979 - «Auksjon over Konnerudverket».

1981 - «Folket fra skogen».

1982 - «Ole Høiland i Baklia»

(gjentatt i 1996, oppført 5 ganger)

1984 - «Bondebryllup anno 1844»

1986 - «Hagefest på Gulsbogen gård»

1988 - «Konnerudverket i nød og lyst»

1989 - «Omgangskole på Skulkerud»

1990 - «Fra Hov til kirke»

1991 - «Seterliv på Vestskogen»

1992 - «Poteter og litt til»

1993 - «Austad gård anno 1811-1814»

(gjentatt i 1977)

1994 - «Plassfolket»

1996 - «Fanger i rådhuset»

1999 - «Folkeliiv på Rønnehue og Vestskogen»

2001 - «Spillet om det reisende folket i frihet og tvang»

Kai Roger Olsen har skrevet følgende skuespill;
1998-99 - «Pensjonsalder ingen hindring»
2000 - «Handelsmenn, dagdrivere og sladrekjerringer

Styret i teatergruppa, år 2001, består av følgende; Betty Sønstrød, formann, Johan Stråle nestformann, Karin Johansen, kasserer, Kai Roger Olsen, sekretær, Gry Strøm Andersen, styremedlem, Jan S. Ekeberg, styremedlem med Ingar Samuelson som varamedlem.

Fotogruppen

Gruppen samler og registrerer gamle bilder som registreres og lagres på data. Senere brennes bildene inn på CD. Vi trenger forresten hjelp

Skoger bygdesamlinger rommer mer enn 500 gjenstander, og ligger fint til på gården Mellom-Borge. Foto: Reidar Halden.

til denne jobben!! Gruppen består av Oscar Hauge, Kjell Johansen, Ingar Steen

Gotisk gruppe

Medlemmene arbeider med oversetting, sortering og arkivering av gamle skrifter og papirer.

Historielagsnytt

Vårt medlemsblad kommer ut to ganger pr. år, og formidler stoff om aktiviteten i historielaget, men ikke minst formidler bladet historie fra vårt nærmiljø. Her er det muligheter for alle som ønsker å formidle historie og opplevelser fra Skoger og Konnerud.

Komite, boplasser, stier og veier

Komiteen har utgitt publikasjonen, «Folk og far» som omtaler gamle boplasser, stier og veier i tidligere Skoger kommune. Den er fremdeles å få kjøpt.

En idealistisk dugnadsgjeng kan vi og skryte av, og disse karene har bl.a. stått for den totale restaurering av boplassen «Rønnehue» på Vestskogen.

Bygdesamlingene i Skoger

En unik samling av nærmere 500 gjenstander - vesentlig fra gårdsdrift og bondekultur. Museet som holder til på Mellom-Borge gård har sin egen komité som står for omvisning og vedlikehold.

Komiteen består av Oddvar Borge Johansen, Jørgen Borge, Normann Solberg, Rolf Madsen. Vi er ikke fornøyd med bruken av museet. Hva som er årsak er vi ikke helt sikre på, men at vi må markedsføre oss mer er vi enige om. En entusiastisk gjeng er i gang med å ta opp video av hvordan de gamle gårdsredskapene fungerte i bruk. Denne videoen skal være ferdig til våren slik at skoleklasser og alle besøkende får en mer levende opplevelse av museumsbesøket.

Hvis noen lurte på hvor bygdesamlingen befinner seg, så er det nå bare å følge veien gjennom Skoger, til du ser et flott skilt som viser vei!

Er du interessert i være med jobbe med ting rundt samlingen vår, så ta kontakt.

Skoger gamle kirke

Kirken er under restaurering og åpnes i sommer. Noen av historielagets medlemmer fungerer som omvisere i kirken. Vi bistår også ved konserter og arrangementer i kirken. Kontaktperson for kirken er Jean Lorange.

Stiftelsen Konnerudverket

Er som navnet tilsier, nå en egen stiftelse. Aktivitetene omkring bevaring av Konnerudgruvene og dets historie startet for alvor først på 1980-tallet i regi av historielaget med et gruveutvalg. Fra 1991 har aktivitetene vært organisert gjennom den nevnte stiftelsen.

Gruveanlegget i Baklia er en vesentlig faktor i virksomheten til Stiftelsen Konnerudverket. De første bygningene sto ferdig i 1985.

*En av de eldste gjenstandene på bygdesamlingene er denne trearden fra begynnelsen av 1800 som Jørgen Borge viser fram.
Fotos: Reidar Halden.*

Konnerudgruvene vil alltid være en spennende aktivitet i vårt nærmiljø – og ha mye å gi oss. Formann i Stiftelsen er Nils Otto Larsen. Han satt som formann i Skoger Historielag i hele 10 år. Skoger historielag er i dag representert i stiftelsen med Jean Lorange, (vararepr. Normann Solberg).

Skytterlag på Konnerud

Det er nok ikke så mange «Konnerudverkinger» i dag som vet at det har eksistert et Konnerud Skytterlag, men så er altså tilfelle. Kristoffer Halden, fant da han skulle restaurere «Vestmannbråtan», for noen år siden, noen gamle gulne dokumenter i den ene vegg.

Disse fortalte om skytevirksomheten i laget i 1909, 1910 og 1911. Det var en artig lesning, for på disse listene fantes navnene på svært mange av datidens, skal vi si våpenføre menn i bygda. Noen protokoll fra lagets møter eller lover fantes ikke, dessverre. Ei heller vites ikke om når det ble stiftet eller nedlagt, bare disse gamle skytelistene.

Utviklingen av repetergeværet Krag-Jørgensen, produsert i tusentall ved Kongsberg Våpenfabrikk, ble selve grunnlaget for det moderne norske landforsvar på slutten av 1800-tallet. Infanteriet og Dragonregimentene (kavaleriet) ble utstyrt med et av datidens mest avanserte og effektive håndvåpen. Modell 1898 ble så etterspurt at USA, på lisens, kjøpte geværet til mange av sine hæroppsetninger. Det

kan samtidig trygt påstås at masseproduksjon av Krag-Jørgensen-riflen, ble «hovedverktøyet» i hendene på de mange gutter og unge menn som fant veien til skytterlagene, massebevegelse uten sidestykke, rundt om i det ganske land før og etter unionsoppløsningen 7 juni 1905.

Vi vet at denne virksomheten var en slags «almen samfunnsak».

Et av leddene i hæren, ble oppbyggingen av «Det Frivillige Skyttervesen». Fram mot unionsoppløsningen ble det landet over, startet skytterlag. Noen lever ennå i dag, og er ryggraden i dagens skyttervesen, men langt de fleste er borte for lengst, så som Konnerud Skytterlag.

Grunntanken bak «Det Frivillige Skyttervesen» var forsvar av land, frihet og selvstendighet. Mens skytteri virksomheten i dag vel nærmest regnes for å være sportsgrener. Dog har det vært manges oppfatning at sammenhengen mellom skytesporten og forsvar hadde stor betydning i 1940 og også for den sterkere forsvarsvilje og tanke etter 1945. Kan

en la seg friste til å mene at det gamle skyttervesen kanskje dannet en slags forløper for etterkrigstidens heimevern? Flere vil vel heller mene at Milorg under krigen står mer som fadder her - en kombinasjon kanskje?

Konnerud Skytterlags eksistens, i en større sammenheng, kan være gjenstand for flere vurderinger, men tanken på dens eksistens bør være interessant for historielaget. Om Skoger Skytterlag kan føres tilbake til 1880 årene vites ikke, men det er høyst sannsynlig. I dag er dette laget slått sammen med skytterlaget Riflen i Drammen. Som massebevegelse er skytterlagsaken kraftig redusert. Det er mange som beklager dette.

Det er mange kjente navn fra gammel tid på resultatlistene, oldefedre, bestefedre, fedre og onkler til dagens generasjoner. Kanskje finnes det noen hjem som ennå har medaljer eller premier/diplomer fra lagets virksomhet. Historielagsnytt mottar gjerne opplysninger i så måte.

Normann Solberg

Grindjenta på Jordbrekkskogen

Det er kanskje ikke mange i dag som husker eller vet hva ei «grindjente» er?

For å være ei «grindjente» eller «grindgutt» for den saks skyld, må du ha ei grind. I tidligere tider fantes det gjerder rundt hus og innmark, noen ganger også utmark. Gjerdene krysset da selvfølgelig både gårdsveier og hovedveier, og her måtte man ha ei grind som kunne åpnes. Senere ble grindene erstattet av ferist el. liggegrind. Jeg husker tydelig første gangen jeg så et skilt hvor det sto «FERIST», og det tok lang tid før jeg forsto hva det rare ordet betød.

Disse linjer skrives for å minnes grinda som sto på Jordbrekkskogen, ca. 100 m syd for skiltene som markerer delet mellom Skoger og Konnerud.

Jeg husker ikke når grinda ble tatt ned, men mange av Skoger og Konneruds nye beboere husker den vel?

Så til «grindjenta»! Gerd Kristiansen, gift med Thorbjørn Hansen, bodde i det første huset på østsida av veien. Hun forteller at når hestekjøretøy eller en bil nærmet seg, enten

ovenfra eller nedenfra, løp hun alt hun orket opp til grinda og åpnet. For denne tjenesten falt det da som regel noen kobberskillinger ut på veien. Gerd's kusine, Harriet Strømsnes, f. Larsen, var

Tegningen er laget av Øyvind Pedersen

ofte på besøk, og forteller at det var om å gjøre å være først på plass. Selvfølgelig var det også gutter i området som konkurrerte med jentene.

Det fortelles at bussførerne ikke hadde anledning til å betale med penger, men da fikk den som åpnet lov til å sitte på til Garås og tilbake.

Like vest for grinda lå det ei lita gammel stue. Da forfatteren av disse linjer var en 6-7-år var jeg med far i skogen. Han kjørte tømmer fra Hyllåsen for Bjørn Skallstad. Tømmeret la vi i nærheten av grinda. Maten vår spiste vi hos «Lars ved grinda». Jeg husker ham som en eldre kar, lut og med pukkell. Siden bodde Niri Stuvstad her. Han bygde hardingfeler, og spilte. (I boka «Vandring langs et vassdrag», er det fortalt om, og et bilde av ham). Bror til Niri spilte sivfløyte. En egen avdeling av museet i Prestfoss har utstilt slike fløyter, som vel er noe uvanlig i dag.

Under krigen, 1940-45, gikk jeg ofte forbi stua sene kvelden, og kunne høre Niri spill.

Gunnar Prøis

Teatergruppa i Skoger historie-lag oppførte flere ganger på midten av 1990- tallet spillet om Ole Høyland. Goro Halden hadde ansvaret for tekst og opp-setting. Dette bildet er fra 1996. Kai Roger Olsen er Ole Høyland som her snakker med Barbro Teten som han bodde hos. Til venstre Kristian Hansen.

Ole Høyland - mestertyv og utbryterkonge

Historien om mestertyven Ole Høyland er omfattende og rik på hendelser. Han var fattiggutten som kom til verden i 1797 og som fra ungdommen av bokstavelig levde etter morens utsagn: Ta deg til rette når du finner anledning til det.

Hans liv i frihet endte på Konnerud. Et kort men dramatisk liv ble preget av mange tyverier og fengselsopphold. Han rømte fra fengslet på Akershus festning i Oslo en rekke ganger. Under sitt nest siste opphold planla han å rane Norges Bank i hovedstaden. En uvær natt da alle holdt seg innedørs gjennomførte han kuppet som ga 160.000 spesidaler (250 kroner) som resultat. Han levde i en jordkjeller hos en kamerat i Holmenkollåsen og flakket etter hvert hvileløst omkring og levde et hundeliv i skogen før han ble tatt. Da havnet han i kruttåmet på Akershus festning. Vakter passet på han natt og dag. Han ble dømt til slave på livstid, og stilt ut til offentlig skue. Folk fartet i store flokker til Akerhus for å se mestertyven og utbryteren.

Natten til 17. september 1839 slo han til – og kom seg ut gjennom en underjordisk gang han hadde jobbet jevnt og trutt med. Etter noe tids hvileløs vandring havnet han på Konnerud - i Baklia hos Ole og Barbro Teten. De hadde blitt kjent i Oslo.

I nær tre år var Ole Høyland «Konnerud-beboer». Han fartet mye rundt og trivdes på skogen. Vertskapet på Teter nøt godt av hans gavemildhet, men også mange andre fikk god hjelp av mestertyven som var i besittelse av mye penger. Mange er historiene om hvor Ole Høyland gjemte sine penger. Det hevdes at han hadde en forkjærlighet for steingjerder og steinrøyser. Det skal ikke være få konnerud-væringar som har snudd og endevend gjerder og røyser på Konnerud opp gjennom årene.

Politiet jaktet ustanselig på Ole Høyland i de nær tre årene han hadde tilhold hos Teten-familien i Baklia. Til slutt ble det lovet ut en belønning på 1200 kroner for den som fakket han. Barbro Teten, kona til Ole, dro da til politiet i Drammen. Hun fortalte politiet at hun og sønnen Knut hadde planlagt det slik at Knut skulle avtale et møte med Ole Høyland på Brenna (?????) i Baklia. Han skulle agere full og ta tak i Ole og skrike, så kunne politiet slå til. Alt gikk som planlagt. Den 44 år gamle Ole Høyland ble arrestert og ført til

fengslet i Rådstua i Drammen. Dette skjedde 31. august 1842. Da nyheten nådde folk samlet de seg i tusenvis på torget. To ganger ble han vist fram på Rådhustrappa for de skuelystne, før han ble transportert til Oslo.

Avisene kunne dagen etter fortelle at «Ole Høyland ble solgt til politiet i Drammen av en av sine tilhengere der. Mannen var skredder og ville vinne ha belønningen som var satt opp. Byens befolkning stormet imidlertid skredderens hus og var nær ved å drepe han».

Belønningen ble aldri utbetalt. Skredderen Ole Teten fikk derimot 3 års fengsel og sønnen Nils et halvt års fengsel for maskepi med Ole Høyland. Allmuen hadde stor sympati for mestertyven og tok sterk avstand fra Teten-karenes falskhet og forræderi.

Så kan vi atter tenke over om Ole Høyland snakket sant da han fortalte at han hadde gravd ned et stor skatt her på Konnerud. Ole Høyland var fryktet, beundret og foraktet på sin tid. Han var utbryterkongen og mestertyven som stjal fra de rike for å gi til de fattige. Han var en stor kvinnebedærer og levde et spennende og dramatisk liv. Han kom aldri ut fra Akerhus. Da en søknad om benådning ble avslått tok han til slutt sitt eget liv, i 1845.

Goro Halden

En bytur med hest og slede

En tur fra Åserudkroken og inn til sentrum av Drammen var så langt fra noen svipptur i hine hårde dager. Lillemor Borge i Skoger besitter en sann fortellerglede.

Denne artikkelen har vi hentet fra Historielagsnytt i 1994 hvor hun forteller om en tur fra Åserudkroken til Drammen i førjulstida i 1912. Ferden foregikk med kurvsluffe og en dølahest som vanligvis gikk i skogsdrift for Selvik Bruk.

- Vi tre ungene satt i baksetet i sleden -mens mor og far tronet på forsetet, forteller Lillemor Borge.

- Fra Aaserudkroken til Drammen var en reise kalkulert til to timer. Veien var betydelig lenger den gang. Nå er for lengst alle bakke-topper flatet ut, dalsøkk fylt opp og svinger rettet. Nye veistomper har forkortet lengden, Konnerudbakkens slalåmer borte.

Allerede i Svingen fikk vi føling med en fremmed duft da vi passerte smia til smed Knudsen. Køllukta var god og ga assosiasjoner med byen. Forventningene steg.

- Nå er vi i Snekkersrudbakkene sa far. Der ligger Snekkerstua, sa han etter en stund, og pekte på et lite rødt hus. Litt småkoselig prat i ettertid da Jarlsbergveien snor seg fra Konnerud til Skoger kirke, og har tatt opp i seg alle kjente og kjære stedsnavn langs ruta.

Jordbrekkskogen var øde og skogen vokste tett og mørk like inn veigrøfta. Vi fikk høre at det spøkte her nattetid. Her kunne man møte både likfølge og hesteskyss som bare forsvant i det øyeblikket de passerte. Her steilet hestene og nektet å flytte en fot før de plutselig fløy ut og kunne havne over brøytekanten.

Vi ungene var vel vant til mystikk. Troll og hulder hadde far møtt ofte inne i Gravdals-skogene, - og ved Løkkafossen hadde han hørt nøkken spille vakker fiolin.

Slike historier var datidens krim. Takke meg til noen spøkelser som raskt forsvinner i tåka framfor dagens vold som via TV-skjermen trenger seg inn i de tusen hjem.

Konnerud var neste. Der var det stusslig. Gruvedriften var nedlagt, og det bodde mange stakkars barn der.

- Husk å vær takknemlig, sa mor til oss.

Om sider kom Haggeltårnet til syne. Et unikt byggverk som strakte seg over 7 etasjer opp mot himmelen. En primitiv våpenfabrikk basert på tyngdekraften. I slutten av 1920-årene ble tårnet revet. Det var vel verneverdig, og kunne vært en attraksjon. Maken fantes vel knapt i hele verden.

Lillemor Borge har bidratt med mye hverdagshistorie i sitt nærmiljø og til Historielagsnytt opp gjennom årene (Foto: Reidar Halden).

Fra Haggeltårnet skimtet vi byen. Fabrikk-pipene sto tett langs Drammenselv, og røyken veltet ut og la seg over dalen. Bylukta ble snust inn nedover Konnerudgata hvor husrekkene imponerte sammen med tre trippende damer. Med store hatter og slør spaserte de på fortauet. Subbeside skjørt og kalosjer var sikkert godt og vamt- og med begge hendene stukket inn i en store skinnmuffe var de nesten noen over-naturlige vesener.

Så nærmet vi oss målet Onshuusgården på Strømsø. Vi svingte inn i Schultzgate der Emil Onshuus hadde sitt domene Et toetasjes okermalt, beskjeden hus med fasade og inngang mot gaten. Over døren hang et stort skilt med denne opplysningen: Gross. E. Onshuus, Mel- og Fedevare, tel.284.

En smal portal langs forretningens sidevegg førte oss forbi bakdøren forbi to kontorer, en leilighet og en romslig do. Da var vi inne på den store plassen som var den egentlige Onshuusgården.

Store lagerbygninger omkranset stedet, men den ene langsiden var prioritert hestene. Speltau med krybber lå på rekke og rad. Her var det service og tilsyn ved hjelp av lagersjef Hansen. Nå kunne vi stavre oss tilbake til bakdøra der vi havnet bak disken i denne velassorterte butikken. Tre trappetrinn opp, og

et lite avlukke ble oss tildelt av grossererens personlig. Oppbevaringen av reisetøy var en av de mange tilbudene denne smilende og bukkende personen ga sine kunder. Befrikk for hest og utstyr var det bare å gå på by'n!

Det ble et møte med en ny verden. Etter et par timer med intense opplevelser sovnet minsteplass på to og et halvt år i en krok hos J.G. Dahl manufaktur. Da gikk turen tilbake til E. Onshuus. Vi ungene ble plassert bak disken, på nederste trappetrinn mot reisetøyavdelingen.

- Sitt stille og pent her til jeg har handlet ferdig, sa mor og forsvant.

Nå var vi overlatt til trappetrinnet med god utsikt over forretningens varer og virksomhet. Sirupstønna var plassert der vi satt, og ustanselig kom betjeningen og tappet gylden seig sirup i spann og Norgesglass. Vellukten nådde våre neser, og vi forsto at barna i byen var heldige. De fikk nok all den sirupen de ville ha. Betjeningen sendte oss et smil i farta, og kommenterte våre splittemye fettlærstøvler, to nummer for store så vi skulle ha noe å vokse i.

Retten ofte steg sjefen sjøl ut av sine kontorer og inspiserte sin stab. I ulastelig mørk dress og hvitt skjortebryst skred han frem med sitt lett huskende ganglag. De sort, lett knirkende skoene var like blanke som hans hodeskalle. Smilende og nikkende til alle kanter ga han oss trygghet- utplasserte som vi var. Kremerhuset med kjeks og drops glemte han aldri. Det forkortet ventetiden.

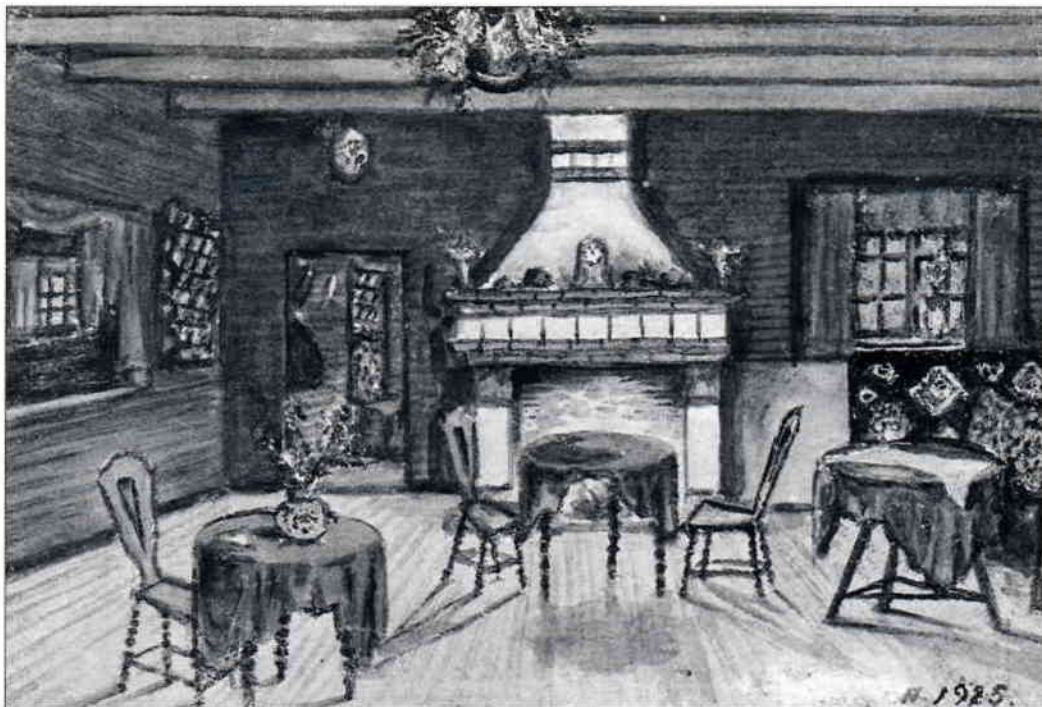
Grosserer E. Onshuus var født i 1867 og var forretningsmann hele livet. Han hadde mange tillitsverv og satt også i formannskapet. Han eide og bodde på Smithestrom gård, og restaurerte dette praktbygget med nennsom hånd. Bygningen ble fredet i 1920-åra, og eies i dag av Jo Sellæg. Det betyr sikkerhet i en tid med store raseringer. For oss som minnes så langt tilbake står Smithestrom gård som en eneste synlige plett fra den galante herres storhetstid. Den joviale gentlemans Onshuusgården med speltau og lagerhus i Schultzgate er borte. Mulig ligger den begravet under Byhaven et sted. Uten den servicen E. Onshuus ga hest og barn, hadde det ikke vært mulig å dra på førjulstur. Dessuten hadde jeg vært et minne fattigere.

Lillemor Borge

Fru Karoline Moe på Fredholt drev et annerkjent pensjonat og bevertningssted på begynnelsen av 1900-tallet.

Dette er fra peisestua på Fredholt, slik tegneren illustrerte det den gang enkefru Moe drev pensjonat på stedet.

Fru Moe - vertinna på Fredholt

Hvilke historier er det som skjuler seg bak de store halvferdige byggemassene som ligger mellom Gamleveien og Konnerudgata?

Hvis vi går et godt stykke tilbake i år, og spør for eks. Helge Furu vold om han kan fortelle noe, så har vi truffet blink. Han blir nesten litt matt i øynene når han legger ut om turen til «fru Moe på Konnerud».

«For ca. 60 år siden, var det på tide for meg, som 15-16 åring å utvide horisonten noe. Jeg vokste opp inni Andorsrud, og inntil da hadde vel turen ikke gått lenger enn til «Alles Vel». Men en søndags kveld tok en del av oss sparketur oppover til Fredholt på Konnerud, og det var svære greier! Mange fine ungjenter, og så kunne vi få kjøpt brus og kake (mot brødmerker). Det gjevaste var det at her var det musikk og dans!

Svære greier! Ikke for det, ingen av oss kunne danse, og unselige og beskjedne som vi var, torde vi jo heller ikke by opp. Men det var svære greier! Husker musikken som det skulle være i går, Olaf Rustand - trekkspill, og Rolf Markussen trommer».

Nesten alle en møter på av denne generasjon, så husker de turene til fru Moe på Fredholt, «åh, vi hadde med oss ski, kjelke, drakk kakao og spiste vafler, og så bar det ut for Gamlebakkene!»

Hvem var så denne DAMEN som alle husker?

Karoline Moe kom fra Tønsberg til Drammen, og giftet seg med bakemester Haakon Moe. De hadde 5 barn, som hun ble alene med under første verdenskrig, da hennes mann døde. Han visste han skulle dø, og ville sikre sine kone og barn, og kjøpte derfor Fredholt til henne. Jeg siterer her avisartikler som jeg har fått av hennes barnebarn Berit Dammen.

«... jeg vil benytte anledningen til på mange, mange hundre, ja, tuseners vegne å få takke fru Moe for hennes eksempel på kvinnelig pågangsmot, lyst humør, og aldri sviktende interesse for sin trofaste kundekrets. Hun skaffet seg respekt hos egenrådige gjester, litt for livlig ungdom, små barn og eldre mennesker, som mange av hennes kolleger av det annet kjønn sikkert kunne misunne henne. Jeg vet ikke sikkert hva det kom av, men tror det må bunne i at i alt hun sa eller gjorde, måtte en få følelsen av at hennes trang til å påkalle og påskjønne det beste i menneskene, var det som fikk henne til å innta sine bestemte standpunkter, uten nølen og uten hensyn til hva andre måtte mene. Hun hadde fått brodert et bilde som hang i en lyskasse på en fremtredende plass i lokalet: «Husk mor og far» stod det! Modig og ærlig gjort av den som tør utdele den slags påminnelser under sådanne forhold».

På Konnerud deltok hun ivrig i sanitetsforeningens arbeide, og har vel vært litt av et «Konnerud Vel» alene. Hun dannet Gamle-

bakkens vel, og fikk igjennom utbedring slik at bakkene kunne brukes sommer som vinter.

Vertinnen på Fredholt gikk omkring å så til at kundene hadde det bra, og fikk det de trengte, og så hun noen ungdommer som hun syntes hadde fått litt for mye øl, ja, så gjorde hun dem blidt oppmerksom på det. «Fru Moe holdt eksemplarisk orden på utfartstedet, og følte seg som en god og omsorgsfull mor for dem som søkte seg dit». Fredholt hadde sin tiltrekning i alle årstider, enten man dro på aketurer, eller gikk våren og sommeren i møte. Fru Karoline Moe var der. Så kom andre verdenskrig, og tyskerne tok Fredholt. Fru Moe hadde fått bygd seg et lite hus på tomten, lenger ut mot Konnerudgt. I 1962 døde hun, 90 år gammel, men hos mange lever hun ennå gjennom gode minner.

Etter krigen overtok Drammen jernstøperi Fredholt, til privathus. Det ble etter en del år solgt, og et privat aldershjem ble etablert. Høsten 1979 kjøpte Buskerud fylkeskommune stedet, og drev sykehjem frem til april 1989. Drammen kommune tok så over stedet, og i restaurert bygningsmasse ble det opprettet to avdelinger for aldersdemente, og et dagsenter.

Den utbygningen vi ser i dag, er en økning av plasser for disse tilbudene. Alt har sin historie...

Toril Naper Hauge

Avisgutten på Øvre Konnerud

Det er ikke lenge siden, - bare 40-50 år men allikevel har mye forandret seg på disse årene.

Jeg var yngst av 4 brødre som alle i tur og orden var avisgutter på Øvre Konnerud fra 1942 og opp til slutten av 50-tallet. Avisruta som det het den gang gikk i arv fra Svein til Roar og Tor og deretter til meg. Roden var fra Skalstad og innover til Stubberud-kroken (Eikerdelet).

Under krigen måtte avisene hentes på Bernås da bussen ikke gikk videre. I min tid kom avisbunkene til Konnerud med «to-bussen» på ettermiddagen (ettermiddagsavis den gang) og rett fra skolen tok jeg bussen fra Skalstad medbragt rattkjelke eller sykkel.

Bussturen innover var gratis (sjåførene fikk jo sin avis) og man ble jo godt kjent med alle sjåførene. Alfred Lobben, Ivar Pettersvold og Henry Pedersen er navn som vi alle husker.

Spesielt Ivar Pettersvold var en humørfylt skøyer og det ble etter hvert utviklet en konkurranse mellom han og meg hvor langt jeg kunne komme på nedturen før han dro meg igjen. Jeg gikk av ved «liggegrinda» (der hvor trollet står i dag) mens Ivar skulle til Ormetjern og snu samt vente på rutemessig avgang.

Den flotte tegningen av Oscar Hauge viser meg ut bakken ved Konnerudkollen Turisthotell før Ivar tar meg igjen og det var nok rekorden. Grinderud var normalt også et svært bra resultat.

En gang hoppet sykkelkjedet av akkurat idet jeg hadde startet opp på vei ned Grinde-rudbakken. Løsningen ble å kaste sykkel inn i en skrent. Skrubbsår og ovalt hjul ble resultatet, men det kunne gått lang verre.

6 dagers uke

Den gang jobbet de fleste til kl 13.00 på lørdager og «to-bussen» var gjerne stapp full oppover fra byen. Service var hedersord den gang og ved inntreden på bussen ved Skalstad på lørdager ble det å fordele avisen ut til alle abonnenter som var på bussen slik at de både kunne starte leingen der samt ha avisen med seg hjem. Utfordringen på nedturen var å huske hvem som

hadde fått avis, men en sparte jo mange postkasser på lørdag.

Bikkja og avisgutten (ikke bare postmannen) er velkjent tema. For ikke å fornærme for mange nevner jeg en bikkjehistorie fra eldstebroen Svein's tid..

På en gård - noen 100 meter fra «liggegrinda» skulle avisen leveres på dør og der var det ei bikkje i streng over gårdsplassen som kontrollerte det meste både i lyd og handling mens frua på gården så ut til å trives med sin hunds oppviglede oppførsel. Hun gjødde og glefset (bikkja altså) og kunne tidvis sitte i leggbeinet til bror min.

En dag var begeret fullt og bror min hadde bestemt seg. Neste dag ble det ved veikanten (der hvor Arvid Stubberud bor i dag) spikket en skikkelig «rognepåk» på 2-3 meter og tykk som en tommel. Beslutningen var tatt og intet kunne hindre min bror i hans planlagte handling. Ved ankomst gården oppførte bikkja seg som vanlig og «fruen» stod på tunet. Bror min nærmet seg bikkja i oppmagasinert sinne uten redsel og rippet til bikkja med påken så hun fauk flere meter bortover tunet. Et forferdelig skrik fra både bikkja og «fruen». Bikkja løp lynrask bortetter strengen og innunder uthuset og forble der både den dagen og hver gang bror min kom med avisen senere. Med den tids lojalitet til å gjøre en jobb tror jeg aldri det var i min brors tanker å streike/sabotere leveringen. Avisen skulle leveres.

I skoleferien ble Stubberud innvadt av faste feriegjester. Det var stort sett Drammensere som hadde hytter på Stubberud og bodde der hele sommeren. Avisopplaget økte betydelig midtsommers.

«Bladpenga»

Det var slik at avisgutten også hadde jobben med å ta inn abonnementspengene pr kvartal eller tertial. Jeg mener å huske at prisen var helt nede i 10 kr for en periode.

I min tid hadde jo de fleste postkasser langs hovedveien, mens «bladpenga» måtte hentes hjemme hos folk f.eks på på Viksetra og

Martinius Kinnerud ved SIF-hytta og mange andre steder langt fra veien.. Var de hjemme og manglet penger, var det å avtale nytt tidspunkt. Etter hvert visste vi godt hvor «bomturene» kom så man lærte å planlegge besøkene slik at det gikk minst mulig tid.

Hos Martinius Kinnerud måtte du beregne deg god tid. Han var som regel hjemme sammen med sin husholderske (samboer heter det vel nå) og første budskapet var: Jeg er blakk, men du får komme inn. Jeg visste at han ikke var blakk, men det var tegn på at du skulle sette deg ned, ble bydd en kakebit eller lignende og så pumpet han deg med opplysninger fra Konnerud. Når tiden var moden tok han opp «ristingen» (de gamle pungene ble kalt det) og penga kom på bordet. Egentlig var det ganske trivelige besøk.

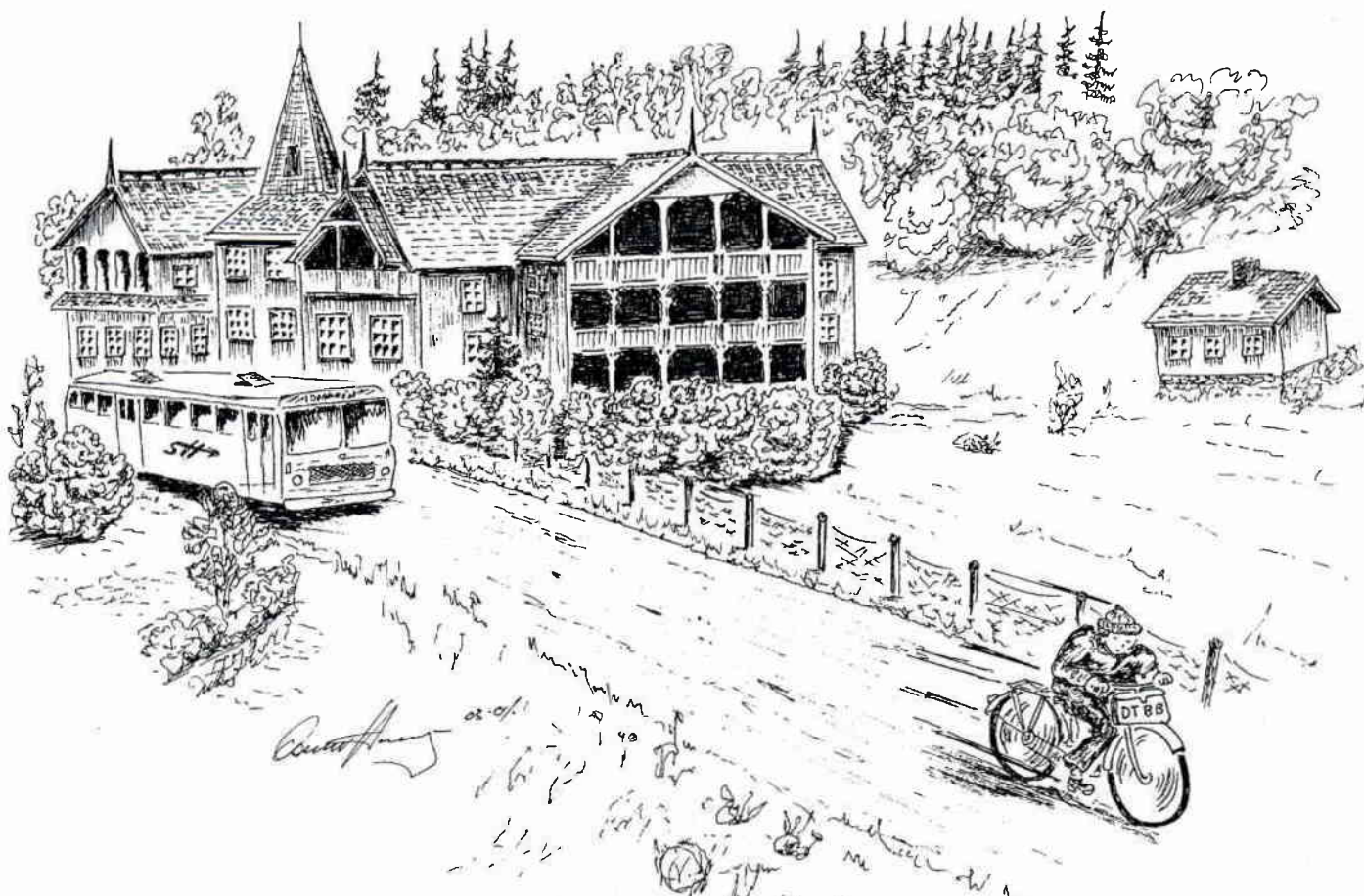
Noen steder lå pengene klare på fast plass når datoen var inne. Bl.a. hos Mathilde Hansen (bestemoren til Nyen-gutta) var alt klappet og klart.

Mest skummelt var det hos Guttormsen på Holmen (vis a vis Tveten) i det gamle laftehuset. Gangen inn til kjøkkenet var bekkmørk uten vinduer og du måtte ta deg fram i mørket. Det tok gjerne tid før oppgjøret for «bladpenga» ble levert til kassekontoret i avisen og når det kneip kunne en jo låne litt. Oppgjøret ble fratrasket både avislønn og 10% provisjon for «bladpenga» og da var det å passe på at en var på den riktige siden av streken.

Avislønna var godt tilskudd til lomme-pengene og jeg kjøpte både sykkel og klokke for oppsparte avispenge husker jeg.

«Julelista»

Det var en innarbeidet praksis at avisgutten gikk med «julelista» til jul. Man hadde en notisbok hvor givene noterte navn og beløp. Mest vanlig var 2, 3 og 5 kr. Det gjaldt å starte der hvor 5 kr var sikret i håp om at andre ble påvirket til å gi på samme nivå. Vi hadde våre sikre femmere. Verst var det med innflyttere som ikke skjønte hva julelista var for noe.

*Avisguten foran og bussen etter utover
bakken ved turisthotellet. Tegnet av Oscar Hauge.*

Du ble gjerne svar skyldig når du ble spurt hvilket formål dette gikk til. De ble gjerne spart for flere julebesøk. Det kunne bli opptil et par hundre kr i ekstrapenger til Jul, som mine brødre nøt godt av når pakkene fra nissen skulle åpnes.

Personligheter

Som barn og ung ser enn gjerne på enkelte voksne som litt spesielle og det kan like gjerne være med positivt som negativt fortegn. Siden historikken er fersk skal jeg forholde meg til noen få og mange på Stubberud vil huske dem.

Emilie Bråten (moren til Petter og Gunnar som kanskje leser dette) var en markant person med uredde meninger og en meget talefør dame med sin Nord-Norgedialekt.

En gang min bror ble overhøvet av en «litt finere» dame på Stubberud fordi avisen ofte var borte fra kassen (antagelig stjålet av frekke feriegjester) var Emilie på kort avstand og overhørte det hele. Emilie var avisguttens venn og den «fine damen» fikk sannelig sin hatt

beskrevet i kjappe og sterke ordelag på nordnorsk vis. «Fruen» klagde aldri mer til min bror.

Miss Mary, (tanten til Dagmar Halvorsen) i den røde stuen ved Nyen var meget spesiell. Hun hadde vært i Amerika i mange år, (derfor Miss Mary) og snakket norsk-amerikansk. Vi ble imponert av slikt.

Og hvem husker ikke Gustav Treholdt og «frodige» Emma på Dalen (ved Villmarks-huset). Emma var snill og rettferdig mot avisguttene men øvrigheta kunne tidvis få sitt pass påskrevet. Gustav var for øvrig bror til hederskaren og stortingsmannen Torstein Treholt som også var landbruksminister. Iflg min mor var Torstein den flinkeste gutten i klassen på skolen. De gikk i samme klasse under lærer Heggen. Postmann Tveten og familie var meget trivelige folk og personlig syntes jeg postmannen var en annen der hjemme på gården enn når vi noen ganger på Skalstad forsøkte å henge bak på postsleden. Da oppfattet vi han som ganske krass noen ganger, men i ettertid har jeg skjönt

at han tenkte på hesten som jammen hadde tunge nok dager uten oss på slep.

Jeg minnes også spesielt Laura Gomperud ved Asken. Hun var sydamen men gikk i «mannfolk-kalosjer» Det syntes jeg var rart og hun var jo litt spesiell vil vi huske.

Siden vi ser tegning av det gamle Konnerudkollen Turisthotell, må jeg nevne at det var ganske imponerende å levere avisen i resepsjonen der med røde tepper og messinggelender over alt.

Det hendte jeg hadde fått for lite aviser og da var det å ringe avisen fra SNIPPEN, hjemmebakkeriet til Ruth Myrhagen ved Skalstad. Da ble dagen lang med å vente på ny buss og ekstratur. Noen ganger var jeg så irritert at sinnet gikk over i gråt i telefonen. Hvordan avisen leveres i dag vet jeg ikke, men den blir sikkert bilkjørt? De fleste personlighetene er i hvert fall borte, men nye dukker vel opp.

Per Runar Thoresen

Kirke uten altertavle

For 370 år siden manglet Skoger gamle kirke altertavle. Gamle regnskaper kan fortelle at kirken i året 1631 bekostet en altertavle av eik og furu.

«Efftersom Aldelis ingen Alter thaffle endten Ond eller Goed, haffr hidindtill weridt till denne kirche, da er bekostet en Ny Alterthaffle Aff furre och Eigh, huorfore er giffuedt snedicherenn, paa hans egenn Omkostning, sambt Aff hans ege thræ, for samme Alter thaffle At gjøre och Opsette Pendinge 16 1/2 Dr. 1 ort 10 sh.»

Denne lange setningen i original språkdrakt fra kirkens regnskap fra året 1631 sier med klare ord at det fram til 1631 ikke var en altertavle der. En slik opplysning er jo i høy grad oppsiktsvekkende. Så vidt jeg vet - etter å ha forsket i kirkens historie over lengre tid - så har dette ikke vært kjent og er ikke nevnt i publikasjoner. Hva kan årsaken være?

At kirken har hatt altertavle før reformasjonen er sikkert. Ser man på baksiden av alteret så finner man et relikvieregjemme. Det er nevnt i Skogerboken at kirken i 1770 ennå hadde ett alter hver side av korbuen, en levning fra katolsk tid. Spørsmålet er nå hvor det er blitt av den altertavlen som har vært der før reformasjonen i 1537, og hvem kan ha fjernet den og når skjedde det?

Da vi ikke kan støtte oss på noe skriftlig om kirkens innredning fra før 1620 må vi søke hjelp i litteraturen. I Troels Lunds kjente verk finnes følgende (sitert oversatt fra dansk): «Man utstyrte mange kirker med nye utskårne altertavler. Dette kunne falle naturlig, da de eldre var en forherligelse av Himmeldronningen (Jomfru Maria) og helgener».

Innledningsordene: «Efftersom Aldelis ingen Alter thaffle endten Ond eller Goed, haffr hidindtill weridt till denne kirche», antyder at den gamle katolske altertavle - den onde - er blitt tatt vekk og ødelagt. Utrykkene ond eller god sier jo meget om kampen mot katolske tradisjoner, noe som pågikk i den norske kirke over flere hundre år.

Når kan den ha blitt fjernet? Den første prest etter reformasjonen hadde også vært prest før reformasjonen, så det er vel tvilsomt om han tok initiativet. Christoffer Nielsøn, den 2. sogneprest etter reformasjonen var prest fra 1556 til 1565.

Han var en bror av den kjente Oslo biskopen Jens Nilssøn, han med visitasreisene. Han burde vel være en sannsynlig kandidat. Hans enke ble forøvrig gift med efterfølgeren som var prest helt til 1623.

Det kunne ta lang tid før kirkeinteriøret ble lagt om. Andre steder greidde f.eks. biskopen i Bergen først i 1570 å få fjernet helgenbilder fra høyalteret i domkirken. Dette skjedde etter store

protester. Vi kan vel anta at det i en avsides liggende annekskirke ikke gikk så fort. Som et eksempel på hvor lenge katolske tradisjoner holdt seg, så var det pilegrimsreiser i Syd-Norge til gamle helligdommer så sent som i 1622. Først i 1835 lyktes det geistligheten å få stoppet valfarten til det undergjørende krusifikset i Røldal kirke.

Kirken katolsk tid ble etterhvert velstående, noe som vises i Biskop Eystein Aslaksens Jordebok (Den Røde Bok) fra rundt 1398. Skoger kirke hadde da 35 gårder og gårdsparter i Skoger, og hadde også eiendom i omliggende bygder. Ved reformasjonen tok staten, dvs. kongen, alle kirkens eiendommer. Følgen ble at kirkene forfalt på grunn av manglende midler. Derfor kan det ha tatt tid før kirken hadde råd til å sette opp en ny altertavle. Prisen på denne tilsvarte 8 kuer eller 22 tønner havre.

Under kong Frederik II (1559-1588) ble det mote å la de nye altertavlene prydes med skriftsteder i stedet for utskårne figurer. Dette stemmer godt overens med skriftstedene på

restene etter den gamle prekestolen. Denne kostet vel 23 daler, altså 7 daler dyrere enn eksisterende altertavle noe som viser at den har sett staslig ut.

For øvrig gikk skikken med skriftsteder ganske raskt ut av bruk. Det var kanskje like bra. Skrive- og leseferdigheten var ikke stor. De fleste kirkevergene som har undertegnet de rundt 30 bevarte regnskapene for perioden 1620-1660 har gjort dette med påholden penn. Skriftspråket lå jo også langt unna norsk dagligtale.

Einar Juel

Kilder:

Sigurd Engelstad, Norske Prester, Arkiv Norsk Slektshistorisk Forening, Oslo
Lund, Troels: Dagligt Liv i Norden i det Sekstende Aarhundrede. Bind VI side 92 ff. København [Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, København Kristiania] 1914.
Riksarkivet, Rentekammeret kirkeregnskaper Skoger kirke, pakke 5.

Mye skryt av jubileumsboka

- Det var et stort prosjekt vi kastet oss ut i da Skoger historielag bestemte seg for å lage ei bok til sitt 25 års jubileum i år 2000. For oss er det hyggelig at «Vandring langs et vassdrag» fikk en så fin mottagelse. Vi føler at vi virkelig har gitt et positivt bidrag til å spre historie om vårt nærmiljø, sier lederen i Skoger Historielag, Toril Naper Hauge.

Da boka ble lansert i november i fjor var forventningene store hos de som sto bak prosjektet som hadde krevd bortimot et årsverk i dugnad siden arbeidet startet to år tidligere. Gode støttespillere i næringslivet samt Drammen kommune og bydelsutvalgene sikret den økonomiske plattformen. Med en god økonomisk plattform kunne man sette utsalgsprisen så lavt at ønsket om allemannseie kunne bli realiteter. Det har bortimot slått til. Men som gavebok har den hatt sin store misjon, i det Historielaget vet at eksemplarer i førjulstida i fjor ble sendt nærmest verden rundt som en hilsen fra familie på Konnerud.

- Mediene var sterkt engasjert da boka kom ut. Fine omtaler i begge Drammensavisene - og titler som «Praktbok om Konneruds blå bånd» - og «Vakker vandring ved ukjent vassdrag» varmet godt i våre hjerter. I tillegg opplevde vi engasjerte innslag i lokal TV og radio. Ikke noe rart at vi er stolte av boka, sier Historielagets leder.

Til skolene

Alle skolene i Skoger og på Konnerud fikk klassesett gratis til bruk i undervisningen. Historielaget håper innholdet i boka kan være nyttig i forbindelse med undervisning i nærmiljøets historie.

Fra skolene kom det hyggelig ord tilbake for gaven.

- Dette var en vakker bok med mye verdifull historiebeskrivelse. Vår skole ER svært opptatt av å gjøre elevene kjent med og glad i sitt nærmiljø og også få kjennskap til Konneruds historie. Denne boka vil være et flott arbeidsredskap i forhold til dette, og kommer til å bli flittig brukt i klassene, skrev rektor Agnes Gulseth ved Hallermoen skole i sitt takkebrev.

Konnerud skole var inviterte til presselunsjen, og på vegne av skolen takket Hans Haveråen

Boka er overlevert. De to ansvarlige for det faglige innholdet sammen med Historielagets leder. Fra venstre Reidar Halden, foto, leder Toril Naper Hauge og Ole Kr. Mortensen, tekst og opplegg. (Foto: DT&BB)

for en storstilt gave. Han sendte også et takkeskriv og takket for bøkene. De ER flotte og vil sikkert bli brukt i undervisningen om nærmiljøet, skriver rektoren og overbringer en stor takk fra Konnerud skole.

- Skolen setter stor pris på at vi har fått to klassesett, og lover at bøkene skal få en sentral plass i vårt Mediatak, skriver rektor Helga Tharaldsen ved Svensdammen skole.

- Tusen takk for to klassesett av en flott bok! Jeg delte ut bøkene til gjennomsyn på et driftsmøte med personalet, men fikk dem ikke tilbake. De var imponert over den flotte boka og ville ha den i klasserommet, skriver rektor ved Vestbygda skole, Bjarne Spangberg,

Gaveboken

- Vi har hørt om en rekke eksemplarer på at Konnerbeboere og andre har sendt boka til familie eller andre som har flytt ut, sier Toril Naper Hauge.

To tidligere lærere på Konnerud skole, Kristoffer Jahren og hans kone samt Torfinn Bøe fikk tilsendt boka som hilsen fra fire tidligere elever - og takken de fikk tilbake er hjertelig.

- Det var en nydelig bok med et gedigent

DRAMMEN
KOMMUNE
ORDFØREREN

Drammen, 29.11.2000

Skoger Historielag utformet av
Toril Naper Hauge.

Tusen takk for hyggelig hilsen med
praktverket «Vandring langs et vassdrag».
En flott bok dere har all ære av!
Hykke til i det videre arbeidet i historielaget.
Med vennlig hilsen Lise Christoffersen

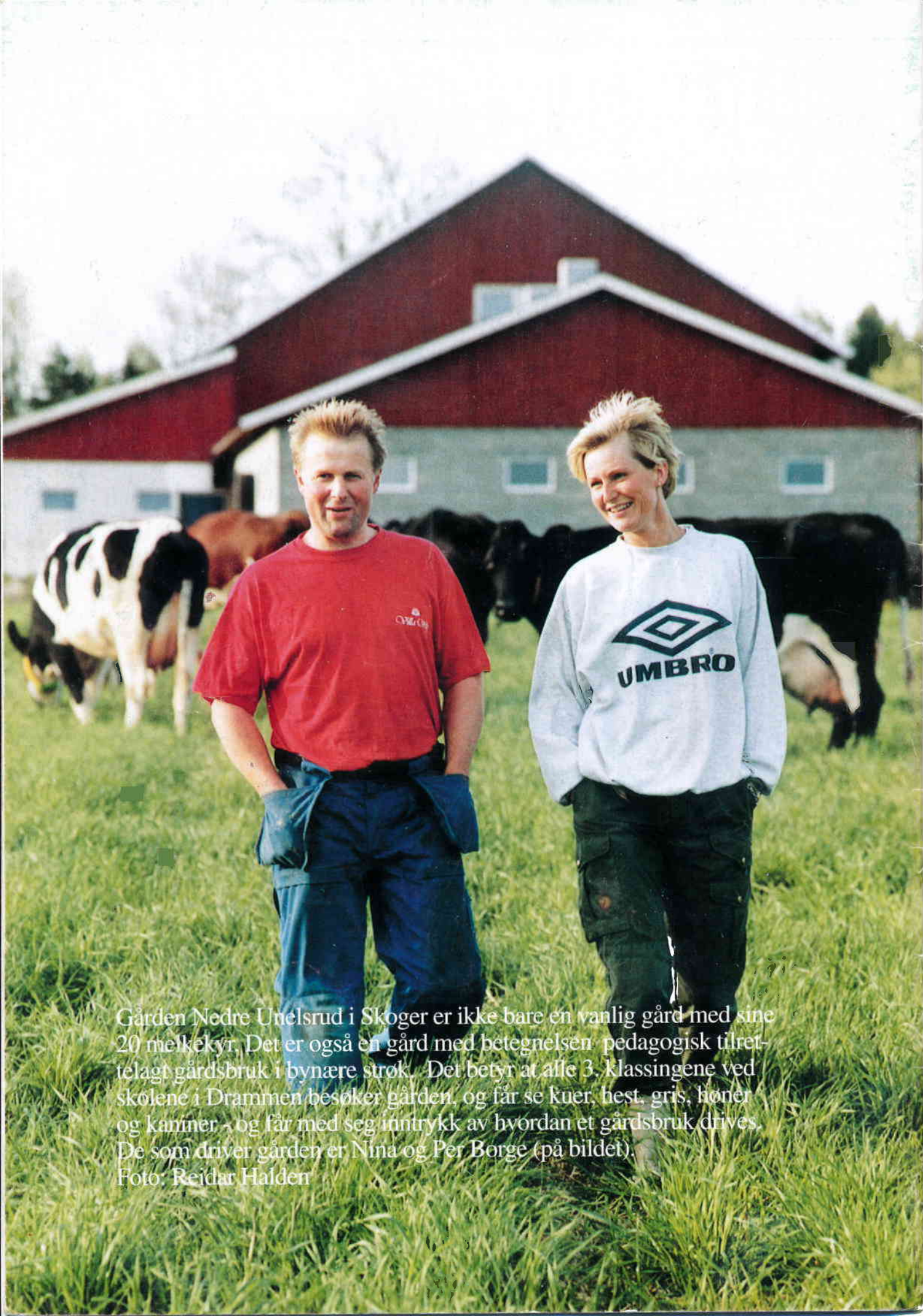
Dette er hilsenen fra Drammens ordfører.

innhold. Den er til ære for dere og til berikelse for alle som er interessert i lokalhistorie.

Dere er profesjonelle, og det styrker dens verdi, sier Kristoffer Jahren på vegne av seg selv og kona Oddveig. De var lærere på Konnerud midt på 1950-tallet og oppover.

- Tusen takk for den festlige boka: Vandring langs et vassdrag. Det var et lysglimt fra de 16 årene jeg bodde på Konnerud - fra 1953 til 1969, skriver Torfinn Bøe til Historielaget.

- Mye skryt, javel. Men det er viktig for oss som driver lokalt organisasjonsarbeid å få noen hyggelige oppmuntringer tilknyttet vår dugnadsjobbing. Derfor er det ekstra hyggelig at vi lyktes med et så krevende prosjekt som denne boka, sier Toril Naper Hauge i Historielaget.

Gården Nedre Unelsrud i Skoger er ikke bare en vanlig gård med sine 20 melkekyr. Det er også en gård med betegnelsen pedagogisk tilrettelagt gårdsbruk i bynære strøk. Det betyr at alle 3. klassingene ved skolene i Drammen besøker gården, og får se kuer, hest, gris, høner og kaniner, og får med seg inntrykk av hvordan et gårdsbruk drives. De som driver gården er Nina og Per Borge (på bildet).
Foto: Reidar Halden